

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1992 m. vasario mėn. 15 d. / February 15, 1992

Nr. 32(7)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Vasario Šešioliktoji

Ateina visas mėnuo džiaugtis Lietuvos laisvę ir ją švęsti: nuo Vasario Šešioliktosios iki Kovo Vienuoliktosios. Šių didžiųjų švenčių proga sveikiname visus jus, mieli skaitytojai, ir linkime, kad šiais metais laisva ir nepriklausoma Lietuva stipriais žingsniais žengtų į ramią ir klestintį ateitį.

Retam žmogui, o juo labiau visai žmonių kartai, yra leista gauti jų giliausių troškimų išsipildymą. O mums tai atsitiko: mūsų ilgų metų lūkesčiai išsipildė lyg per vieną naktį. Lietuva vėl laisva ir nepriklausoma. Tai šventieji žodžiai, kuriuos kasmet susirinkę Vasario Šešioliktosios paminėti kaip maldą kartodavome. Ne, tai nebe sapnas, ne svajonė: laisva ir nepriklausoma Lietuva. Tai stebuklas. Dar taip neseniai neviltingas valandomis dygo ir šaknijos abejonė, ar ateis mūsų vaikų vaikams ta diena ir ta valanda, kada Lietuva vėl kelsis. Štai atėjo ir ta diena ir ta valanda, kurios laukė laukėme.

Pirmąkart per daugiau kaip penkiasdešimt metų švęsime Vasario Šešioliktają be širdies skausmo. Lietuva laisva ir nepriklausoma. Ir mūsų džiaugsmas nebebus iš mūsų atimtas: Lietuva laisva ir nepriklausoma. Ir ta laisvė, ta nepriklausomybė mūsų pačių iškovota, plyta prie plytos mūsų kančių metais pastatyta. Niekas nepriklausomybės Lietuvai nesūlė, niekas jos draugiškai neatnešė ir nepadovanojo. Anaipol viso pasaulio išmintiniai mums aiškino, kad neracionalu ir neįsimintinga laisvės ištęsimas. Pasaulio vadai mus perspėjo nekalbėti apie laisvę ir nepriklausomybę, nes tai tokios pavojingos ir imperijas destabilizuojančios sąvokos. O mes lietuviai ir apie laisvę svajojome, ir nepriklausomybės ilgojome. Ir apie laisvę ir nepriklausomybę mes ne tik kalbėjome — mes dainavome! Ir dainavome ne tik sau, o visiems mažiesiems, visiems didelių kaimynų prisilegtiems, visiems, kuriuos pasaulis norėjo užmiršti. Mes dainavome: „Pavasaris eina Karpatų kalnais“, o tačiau pavasaris atėjo nuo Baltijos. Imperija, kuri turėjo sustabdyti ir užšaldyti istoriją, per naktį sutirpo, pavasario vėjai pučiant iš Lietuvos. Gal varginga ta lietuvių tauta, gal mes ir padecai, ir prasišokėliai, bet po penkiasdešimt metų tautų kalėjimo rūsiuose mes grįžtame į pasaulį tiesūs. Nenužudėme nė vieno ruso kazoko Kražiuose, nors jie mus kardais kapojo, nenužudėme kankintojo, kuris diržus iš nugarų lupo Rėnų miškelyje, nenužudėme nė vieno kareivio Vilniuje, nors jie į mus beginklius šaudė ir metalo mašinomis traukė. Jei automatų serijoms traukiant ir vikšrams dzeržiant galime dainuoti, jei mirtino pavojus valandą prie parlamento bėga ne tik tėvas, o ir motina, ne tik vyras, o ir žmona, tai tokia tauta yra verta laisvės.

Džiaugsmo valandoje negalime užmiršti tų, kurie šios valandos laukė ir nesulaukė. Džiaugsmo valandoje žvelgiame į jaunų vyrų kūnus suguldytus miesto aikštėse, į jauną motiną skausmo perkreiptu veidu su mirusiu kūdikiu gyvuliname vagonė, į senelio kūną, išmestą prie geležinkelio bėgių. Mes matome sulinkusius medinius kryžius Sibiro platybėse. Ir ne vien Sibiro: matome žmones Displaced Persons stovyklose, kurių veidai pilki ir kurių širdys skauda: kiek kryžių Vokietijos kapinaitėse, kiek Belgijos ir Anglijos anglikasių kapų? Ir mūsų Amerikoje nors mintimis šią džiaugsmo valandą nusikelkime į pačią didžiausią lietuvių koloniją — Švento Kazimiero kapines. Ir čia kryžiai tiems, kurie šios dienos laukė ir nesulaukė, o tačiau jų laisvės ilgesys nebuvo bergždžias. Čia ilsisi Mykolas Krupavičius, kurio svajonė apie raudonais čerpių stogais Lietuvą dabar išsipildys, čia yra Anicetas Šimutis, kuris rinko aukas Lietuvos atstatymui po Didžiojo karo, kurio suorganizuotos Amerikos Lietuvių Tarybos dėka Amerika nepripažino Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą. O toliau: ištisas miškas kryžių tų, kurie statė bažnyčias ir spauštoves, kurie kūrė šeštadienines mokyklas, kurie kiekviename Vasario Šešioliktosios minėjime aukojo daugiau, negu jie galėjo. Šią Vasario Šešioliktają švenčiame didžiojoje gyvyj ir mirusiųjų vienybėje. Ir jiems lengviau išlėsti: Lietuva laisva ir nepriklausoma.

Tarp Vasario Šešioliktosios ir Kovo Vienuoliktosios yra stiprus ryšys. Negalime vieną skirti tik istorijai, o kitą — dabarčiai. Jos

(Nukelta į 3 psl.)

Už šviesią ir sveiką nepriklausomą Lietuvą

Keletas klausimų
Lietuvos Sveikatos
ministrui Juozui Olekai

LINAS SIDRYS, M.D.

Pastaruosius šešerius metus lietuvių vyrų gyvenimo trukmė pastoviai mažėja. Tai tragiškas įrodymas sovietinės medicinos katastrofiškos būklės. Todėl išeivijos gydytojai ypač džiaugėsi, kad lietuviai, paskelbę savo nepriklausomybę, turės progą perorganizuoti medicinos sistemą ir įvesti daug geresnį gyventojų medicininį aprūpinimą. Džiaugėmės, kad jaunas mikrochirurgas Juozas Oleka tuometinės Lietuvos premjerės Kazimieros Prunskienės buvo paskirtas Sveikatos ministru.

Tačiau jau praėjo dveji metai, o didelių pasikeitimų Lietuvos medicinoje nematome. Suprantama, darba apsunkina įvairios krizės: prastos susisiekimo priemonės, smarkus pinigų vertės kritimas, visų žmonių, kartu ir gydytojų, rūpestis sunkia kasdieninio gyvenimo būkle. Tačiau visi tikėjosi daugiau pasikeitimų Lietuvos medicinoje. Taigi kreipiamės į ministrą Oleką su šiais klausimais:

1. Lietuva plačiai žinoma savo svetingumu, gi Sveikatos ministerija tuo negali girti. Kodėl ministerija neleidžia steigti doliernių vaistinių, kuriose svečiai iš Amerikos ir kitų Vakarų kraštų galėtų nusipirkti reikalingų medikamentų? Juk dabartinės doliernės pardavinėjamas alkoholis ir rūkalai, kurie, kaip žinia, kenksmingi sveikatai. Doliernės vaistinės turėtų garantuoti pasisekimą, būtų didelis užsienio valiutos šaltinis. Šiuos pinigus valstybė būtų galėjusi panaudoti naujų gerų instrumentų pirkimui. Jaunas lietuvis cinikas man paaiškino, kad doliernių neleidžia, nes gydytojai importinius vaistus prapratę pardavinėti pa-

cientams „iš po stalo“. Ar tai tiesa?

2. Kodėl taip delsiama leisti Lietuvos gydytojams verstis privačia praktika? Juk visame pasaulyje geriausiai dirba gydytojai, turintys asmeniškus ryšius su pacientais ir jautiantys jiems asmenišką atsakomybę. Kiekviename krašte valdiškos ligoninės atsilieka nuo privačių savo darbingumu, sąžiningumu ir medicinos lygiu. Taigi kodėl privačia praktika verstis ministerija leidžia tik gydytojams, turintiems 1-ą kategoriją? Mūsų supratimu, pirmos kategorijos pažymėjimas „tarybiniais“ laikais buvo įgyjamas pagal kompartijos protekcijas, o ne pagal mokslinį išsilavinimą. Pirmos kategorijos gydytojai, ir taip gerai išsivysčiusiose ligoninėse, kaip tik nėra suinteresuoti privačia praktika. Sveikatos ministerija teisinasi, jog, drausdama privačią praktiką, nori apsaugoti žmones nuo nekompetentingų gydytojų. Jei taip, tai kodėl nekompetentingus gydytojus leidžiate į valdišką ligoninę? Ar privačia praktika verstis leisite tik kompetentingiems gydytojams, o visus nekompetentingus paliksite dirbti valdiškose ligoninėse?

3. Kodėl medicinos perorganizavimo klausimais vengiate pasikonsultuoti su užsienio lietuvių gydytojais? Juk dr. Domanskis, dr. Paulius, dr. Seibutis ir kiti jau ne kartą savanoriškai vyko į Lietuvą ir nemokamai operavo ligonius. Šie gydytojai palyginti neblogai susipažinę su dabartine Lietuvos medicinos sistema ir gali duoti tikrai vertingų patarimų, kaip ją pakeisti. Tačiau Sveikatos ministerija nepalaiko jokio ryšio nei su šiais gydytojais,

Per Vasario Šešioliktosios šventę 1989 metais Vilniuje.

nei su jaunais Lietuvos gydytojais, išvykusiais studijuoti į užsienį. Pastarieji susitinka su daugeliu geranoriškai nusiteikusių amerikiečių gydytojų, kurie domisi Lietuva ir būtų linkę ten nuvažiuoti skaityti paskaitų ar konsultuoti. Tačiau jų niekas nekviečia! Kodėl? Juk medicinoje priimta sudėtingas problemas spresti, konsultuojantis su tos srities specialistais.

4. Kodėl nesudarytos sąlygos investavimams į Lietuvos mediciną? Juk Lietuvos valstybė neturtinga ir naujos medicininės aparatūros nusipirkti nepajėgs. Kol kas džiaugiasi tik paaukotais instrumentais, kurie dažniausiai jau naudoti ir ne visai geri. Jei Lietuvoje būtų leidžiama verstis

privačia praktika ir sudarinėti sutartis su užsienio firmomis, investoriais ar užsienio lietuvių gydytojais, būtų galima tikėtis, kad šie investoriai privačioms Lietuvos klinikoms padėtų įsigyti naujausią aparatūrą ir išmokyti vietinius gydytojus ją naudoti. Dabar tai padaryti nėra galimybės.

5. Amerikos ligoninės administruoja ne gydytojai. Tai daroma samoningai, kad gydytojas administratorius nerodytų šališkumo savo klases draugams ir nenkentų konkurentams. Lietuvoje — atvirkščiai, visi vyriausieji gydytojai yra medikai. Todėl labai jautiama, kad ligoninė pastatyta ne paciento gydymui, o gydytojo patogumui. Išeivijos gydytojus stebina tiesiog liksusiniai įrenginiai administratorių kabinetai, o perpildytos palatos, kur vienu metu gulė net septyni ligoniniai ir vieno galva yra prie kito kojų.

Kiekviename administratoriaus kabinete pasieniuose — spintos, kuriose saugomi vaistai ir medicininiai instrumentai. Vyriausias gydytojas nusprendžia kur, kada, kaip ir kam juos naudoti. Manytume, šios spintos neturėtų būti kažkieno asmeniškai sandėliai, o visi turėtų žinoti, kas jose laikoma. Labai keista, kad ligoninių durys visai nesaugomos, niekas netikrina, kas į ligoninę įeina ar iš jos išeina. Palyginkite šią padėtį su užsienio ligonine, kuri saugoma ištisą parą, kur prie kiekvieno įėjimo dieną naktį stovi ginkluotas sargybinis.

6. Katalikiškos ligoninės komitetui Sveikatos ministerija buvo pažadėjusi praėjusių metų lapkričio 15 dieną perduoti Šv. Jokūbo ligoninę Vilniuje. Ši data atėjo ir praėjo. Ministerija ligoninės neatidavė ir niekuo nepaaiškino žodžio nesilaikymo. Gegužės mėnesį ministras Juozas Oleka nesitiekė susitikti su Amerikos lietuviu, kuris atvyko pasitarti specialiai šiuo klausimu. Šiame sa-

sio 4 dieną po pakartojamų pasitarimų, ministras atsiliepė laišku, kuriame paaiškino, jog posėdžio metu nuspręsta pamažu minėtą ligoninę paversti katalikiška ir šiuo metu ieškomas tinkamas vyriausias gydytojas. Įdomu, kaip galima ligoninę paversti katalikiška „pamažu“? Atrodo, Sveikatos ministerija labai nenoriai leidžia kurti katalikišką ligoninę ir, matyt, nesiruošia jai duoti reikiamą laisvę.

7. Išeivijos gydytojai džiaugiasi, kad jauni lietuviai gydytojai turi galimybę atvažiuoti į Ameriką ir bent pasižiūrėti į modernias ligonines, naujesnę technologiją, pasimokyti iš čia dirbančių lietuvių.

Ne medikas, bet daug dirbantis Lietuvai Juozas Kulys, yra suorganizavęs stažuotę Cook County ligoninėje, Chicago'je, kur „observership“ praėjo jau 25 gydytojai iš Lietuvos. Iš pradžių Sveikatos ministerija domėjosi šia programa ir atsiuntė pirmus šešis gydytojus, tačiau vėliau tam neskyrė jokio dėmesio ir net nepanaudojo tolimesnių šešių stipendijų, jau paskirtų Lietuviai Fondo šiam projektui. Ministras Oleka lankėsi Chicago'je, bet nesitiekė susitikti su Kuliu. Gruodžio mėnesį ministerijos darbuotojas A. Valavičius taip pat viešėjo Chicago'je ir buvo pranešęs fakso, jog susitiks su Kuliu, tačiau išvažiuoju jam net nepašaukė. Vėliau buvo gautas faksas, kuriame ministras Oleka ir prof. A. Marcinkevičius prašo poną Kulį nepriimti gydytoju, kurie nėra siųsti ministerijos. Keista, kad šie Lietuvos medicinos vadai siekia kontroliuoti programą ir net ją sustabdyti, nors ji gražiai veikia ir yra tikrai naudinga.

Jauni gydytojai, matydami, kad Lietuvoje nėra progų mokytis, nėra galimybės net priėti prie technikos, kurią sau pasiglemžia 1-os kategorijos gydytojai, ieško bet kokios galimybės išvykti į užsienį studijuoti. Jei nebus duota daugiau laisvės Lietuvos medicinai, jei nebus leidžiama ištrūkti iš šios piramidinės valdymo struktūros, kai siekiama valdyti iš viršaus, šie jauni gydytojai, pasimokę Vakaruose, nutars nebegrįžti į Lietuvą. Tai būtų didelis nuostolis Lietuvos medicinai ir užkirstų kelią pažangai.

8. Išeivijos lietuviai gydytojai, važiuodami į Lietuvą, beldžiasi į įvairių bendrovių duris, prašydami pagalbos Lietuvos medicinai. „Lithuanian Mercy Lift“ žmonės labai nuoširdžiai dirbo, prašydami aukų Lietuvai. Tačiau man nuvažiavus į Lietuvą ir aplankius Sveikatos ministeriją, ten nebuvo jautiama jokio noro ką nors pakeisti, prašyti pagalbos, pasikonsultuoti. Jaučiamas įprastas sovietinės sistemos braižas. Šios sistemos žmonės ir toliau dirba senu tempu, senu mastu, vadovaujasi senom idėjom. Mes labai nustebome, sužinoję, kad Sveikatos ministerija net neprašė pagalbos iš kai kurių pagrindinių užsienio sveikatos organizacijų. Jei nežino kur kreiptis, kodėl neprašo ar nesamdo užsieniečio darbu ministerijoje? Tikiu, kad toks tikrai atsirastų, jei tik būtų to norima.

(Nukelta į 4 psl.)

Vasario Šešioliktosios šventės iškilmų vakaras 1989 metais Vilniuje, Katedros aikštėje.

Su Kornelijum Plateliu pokalbis prie stalo

(Tęsinys iš
praėjusio šeštadienio)

L: Apie šią PEN centro veiklą – kada Lietuva įsijungė į ją?

KP: Mūsų PEN centrai per tuos ankstyviausius metus atstovavo Algirdas Landsbergis, Stasys Goštautas, Tomas Venclova ir dar keli rašytojai, kurie priklausė išeivių PEN centrai. Tiesa, Lietuvių PEN centras buvo įkurtas prieš karą, bet nebuvo užregistruotas. Algirdo Landsbergio, Stasio Goštauto ir mūsų PEN centro buvusio pirmininko Romualdo Lankausko pastangų dėka tas centras buvo užregistruotas 1989 metais konferencijoje Maastrichte. Prieš tai, tais pačiais metais, gal dviem mėnesiais anksčiau, mes jį kūrėme Lietuvoje, kaip tokią PEN centro iniciatyvinę grupę. Ten reikėjo, kad būtų nemažiau dvidešimties rašytojų. Mes ten susibūrėme dvidešimt rašytojų, pasirašėme chartiją ir paskui mus Maastrichte priėmė. Tai buvo 1989 metų gegužės mėnuo, o 1989 metų rudenį jau važiuojame į pirmą PEN kongresą Toronte ir Montrealyje. Buvome Ričardas Gavelis, Romualdas Lankauskas, Galina Bauzytė-Čepinskienė, Raimondas Kašauskas, Aleksandras Krasnovas ir aš. Lankauskas atskirai nuo mūsų nuvažiavo į Washington'ą, o Krasnovas buvo atvažiavęs į Čikagą grynai leidybiniais reikalais. O mes buvome Boston'e ir New York'e. Nuo to laiko ta mūsų PEN klubo veikla ir prasidėjo. Mūsų PEN centro būstinė

Poetas Kornelijus Platelis, Lietuvių PEN centro pirmininkas, Lietuvos Respublikos Kultūros ir švietimo ministro pavaduotojas, skaito savo eilėraščius Ateities 1991 metų rudeninio savaitgalio Poezijos vakare Jaunimo centro kaviniėje, Chicago'je, lapkričio 15 dieną.

Jono Kuprio nuotrauka

yra Vilniuje – Sirvydo 6. Rašytojų sąjungoje mes turime vieną kambarį. Mūsų PEN centras yra lyg pasidalinęs į tokias dvi sekcijas: Lietuvoje ir išeivijoje gyvenančių rašytojų. Užsienio sekcijai vadovauja Algirdas Landsbergis, išdininkas yra Stasys Goštautas, o vicepirmininkas yra Tomas Venclova. Čia, atrodo, penkiolika rašytojų priklauso

PEN centrai. O mūsų Lietuvoje yra apie trisdešimt. Aš esu pirmininkas, vicepirmininkai yra Ričardas Gavelis ir Petras Dirgela, generalinė sekretorė yra Galina Bauzytė-Čepinskienė, išdininkė Ema Mikulėnaitė.

A: Ar tik tiek rašytojų nori priklausti PEN centrai?

KP: Ne, rašytojų nori priklausyti daug daugiau, bet kol kas

finansiskai remia jūsų pusė. Nario mokeskis nėra dabar didelis – dešimt dolerių ir metus kol kas, bet dar reikia spaudą užsiprenumeruoti. Mums sunkiausia važinėti į kongresus, nes dalyvio registracijos mokesčiai kongrese yra daugiau kaip du šimtai dolerių vienam žmogui. Tai mums didelė suma. Jeigu delegatas (o visuomet važiuojame vienas delegatas iš mūsų pusės, o vienas – iš čia), tai delegatui apmokamas yra viešbutis. Tai delegatui važiuot dar galima, bet dalyviui tai viešbutis yra neapmokamas, o registracijos mokesčių užsimokėti reikia taip pat. Tad gana brangus užsiėmimas į šiuos kongresus važinėti. Šiemet aš prašiau žodžio pasisakyti – iš anksto toki pranešimą padaryti, bet man nedavė. Iš mūsų Baltijos šalių Reino Raud padarė pranešimą, gana toki idomų, bet daugiau orientuotą į praeitį. Jis yra Estų PEN centro pirmininkas – jų centras yra Toronte, nėra perkeltas į Tallin'ą. Taip pat latvių yra Stockholme, ten Juris Kronbergs vadovauja. Dabar latviai nori perkelti savo centrą į Rygą.

A: O kaip PEN centras santykiuoja su Lietuvos rašytojų sąjunga?

KP: PEN organizacija įsikūrė visai atskirai. Net iš pradžių kai kurie žmonės norėjo konfliktuoti su ta sąjunga ir žiūrėti į ją iš aukšto. Bet per praėjusį mūsų Rašytojų sąjungos suvažiavimą aš paaiškinu, kodėl PEN centras negali naujų narių priimti, nes

tada reiktų paprasčiausiai daugiau mokėti. Sakiau, kad mes daugiau galime nuveikti drauge, ir kai tik litas taps konvertuojamas, kai mes daugiau nuo nieko nepriklausysime, tada priimsime visus, kurie norės, kurie pasirašys PEN centro chartiją, ir kurie praeityje nebus padarę tokių veiksmų, kurie tą chartiją būtų ypatingai pažeidę. Tai yra, nevaržė kitų žmonių žodžio laisvės.

L: Ar būtų galima paklausti apie Lietuvos rašytojų sąjungą? Kokie jos santykiai turėtų būti su Lietuvių rašytojų draugija Amerikoje?

KP: Be abejo, šios organizacijos privalo bendradarbiauti. Tačiau tai turi kilti iš konkretaus poreikio, o ne iš išankstinio susitarimo, kad turi susilieti Rašytojų sąjungos ir Rašytojų draugijos struktūros.

A: Čia yra nemažai žmonių, kurie labai norėtų, kad jos susijungtų. Kaip jūs į tai žiūrite?

S: Tai būtų tolimas klausimas. Jeigu ir jūs, ir mes sakėt: yra viena lietuvių literatūra, tai jau jos susijungusios.

KP: Atskiros sąjungos nėra privalo bendradarbiauti. Ir Sąjunga, ir Draugija tam tikrus tikslus įgyvendina: jūs čia gyvenantiems rašytojams tam tikrus tikslus padeda įgyvendinti, o mūsų – ten. Žinoma, jas galima laikyti kaip vieną rašytojų draugiją, bet vis tiek yra tam tikra specifika ir skirtumai, ir veikla natūraliai savita.

A: Tai Jums neatrodo, kad mūsiškė turės užsivartinti?

KP: Jokių būdu neatrodo! Jei čia žmonės gyvena, tai draugija turi jungti juos. Ji gali vadinti

save ar skyrium, ar dar kaip nors – nėra didelio skirtumo. Bet tą reikia gerai pasvarstyti ir gerai pagalvoti, kaip tai turėtų atrodyti. Bet vis tiek čia gyvenantys rašytojai turi savo tikslų ir savo problemų.

S: Jūsų Sąjunga yra kur kas daugiau, negu mūsų Draugija. Jūsų Sąjungos nariai turi tam tikrą finansinę, pensijos paramą.

KP: Taip, ji krypta į profesinę sąjungą. Daugelio Vakarų šalių rašytojų sąjungos yra kaip profesinės sąjungos. Kai kur net laikoma netaktu diskutuoti savo kolegų kūrybą, pavyzdžiui, švedų rašytojų sąjungoje. O jau visiškai netaktu laikoma, jeigu apie savo kolegų kūrybą ką nors sako tos sąjungos valdybos narys. Galima į mūsų Rašytojų sąjungos veiklą įvairiai žiūrėti. Mūsų Sąjungos padėtis: niekam ne paslaptis, ten yra įvairių rašytojų, ir anais laikais turėjusių geresnę poziciją, ir galbūt ne visiškai, sakykim, atitinkančią jų kūrybos meninę reikšmę. Apie tai mes irgi dabar galvojame. Ir pas mus pasigirsta balsų, kad Sąjunga turi suskilti į dvi arba apsisvalyti. Tos idėjos, kai teoriškai keliamos, jos gal ir atrodo patrauklios ir vertos dėmesio, bet kai imame kalbėti konkrečiai, viskas pasidaro nebeaišku. Mes žinome tuos kūrėjus, kurie tikrai rašė tą sovietiška ideologizuotą literatūrą, bet yra kūrėjai, kurie yra lyg ir ant ribos, ir kai reikia tą ribą išvesti, nebeaišku kaip vertinti juos. Teoriniai svarstymai rezultatų neduotų. Nebent spontaniškai įsikurtų kita sąjunga, ir jos tada dalytųsi turtu, tuo literatūros fondu, kuris dabar yra Lietuvoje, ir abi Sąjungos jam

priklausytų. Bet čia visa tai turi kilti iš atskirų rašytojų iniciatyvos, buriantis į tas grupes, skelbiant savo programas, kurios sakyktų, ko norima ir kaip turėtų būti.

M: Ar galvojate suruošti tokią tarptautinę PEN klubo konferenciją Lietuvoje?

KP: Galvojame kada nors. Dabar galvojame visi prisidėti ir daryti Rygoje, nes ten Knuds Skujenieks, Latvių PEN centro pirmininkas, tą idėją puoselėja. Tas susijęs su tam tikrom išlaidomis, su finansais, bet protingai tvarkantis, netgi galima gauti tam tikro pelno, kaip kad estai padarė. Bet mes nesijaučiam tokie stiprūs finansų srityje, ypač mūsų PEN centras, taip pat yra organizacinių sunkumų. Nelabai manau, kad mums pavyktų.

L: O estai ruošė suvažiavimą?

KP: Čia buvo Šiaurės šalių regioninė konferencija.

A: Skandinavijos šalių irgi?

KP: Taip, Saaremaa saloj buvo surengta.

A: Čia Saaremaa iš to filmo.

M: Kokio?

A: To Juris Pozdnieks „Baltic Requiem“, kurį šimet PBS rodė.

A: Matėt?

M: Matėm, matėm.

A: Tai ten daina apie Saaremaa kaip viso filmo leitmotyvą.

L: Ir buvusi nepriklausomybės laikų Saaremaa gražuolė, kuri savo tautinį kostiumą lauke vedina ir pasakoja filmuotai apie okupacijas.

A: Paskui ji apsisvelka juo ir skuba lauko takeliu į šventę, kur ją vėl – po penkiadesimt metų – apvainikuoja salos gražuolė.

L: Ar čia būtų atskira tema apie Baltijos rašytojų ryšius?

KP: Baltijos rašytojai bendrauja nuo seno tarpusavy, bet tokių primygtnių ryšių gal ir nereikia.

Mūsų PEN centrai bendradarbiauja. Aš juokauju, kad Baltijos šalių PEN centrų kalba yra lietuvių. Reino Raud ir Knuds Skujenieks moka lietuviškai. Ir aš jiems aiškinu, kad mes esame dabar vyresnieji broliai, didžioji tauta, nes žinau, kad dėl kalbų mokestimo jie ir mus žiūri su tam tikra pašaipą, nes patys svetimų kalbų moka kur kas daugiau. Estai buvo vieni iš pirmųjų pasaulyje pagal literatūros vertimų skaičių vienam gyventojui. Jie kur kas stipriau mokosi įvairių užsienio kalbų ir labai daug verčia literatūros. Kiek blogesnę, bet irgi labai gerą vertimų mokyklą turėjo latviai. Per tuos metus jie vykdė netgi tokią sąmoningą politiką. Sakykim, debiutuoja koks jaunas talentingas poetas. Jam pasakoma: tu neblogas poetas, bet turi išmokyti kokią nors kalbą ir iš jos verst. Tai davė vaisių. Dabar kai mes Lietuvoje leidžiame tą pasaulinės literatūros biblioteką, versta dažnai ne iš originalų, jie šaiposi.

A: O tai mes neturėjome tokių vertėjų?

KP: Mes taip greitai nesisukom taip, kaip jie. Jie turėjo dar prieškarinį laikotarpį siekiančią tradiciją. Rygos ir Talin'o universitetuose svetimų kalbų buvo daugiau mokoma.

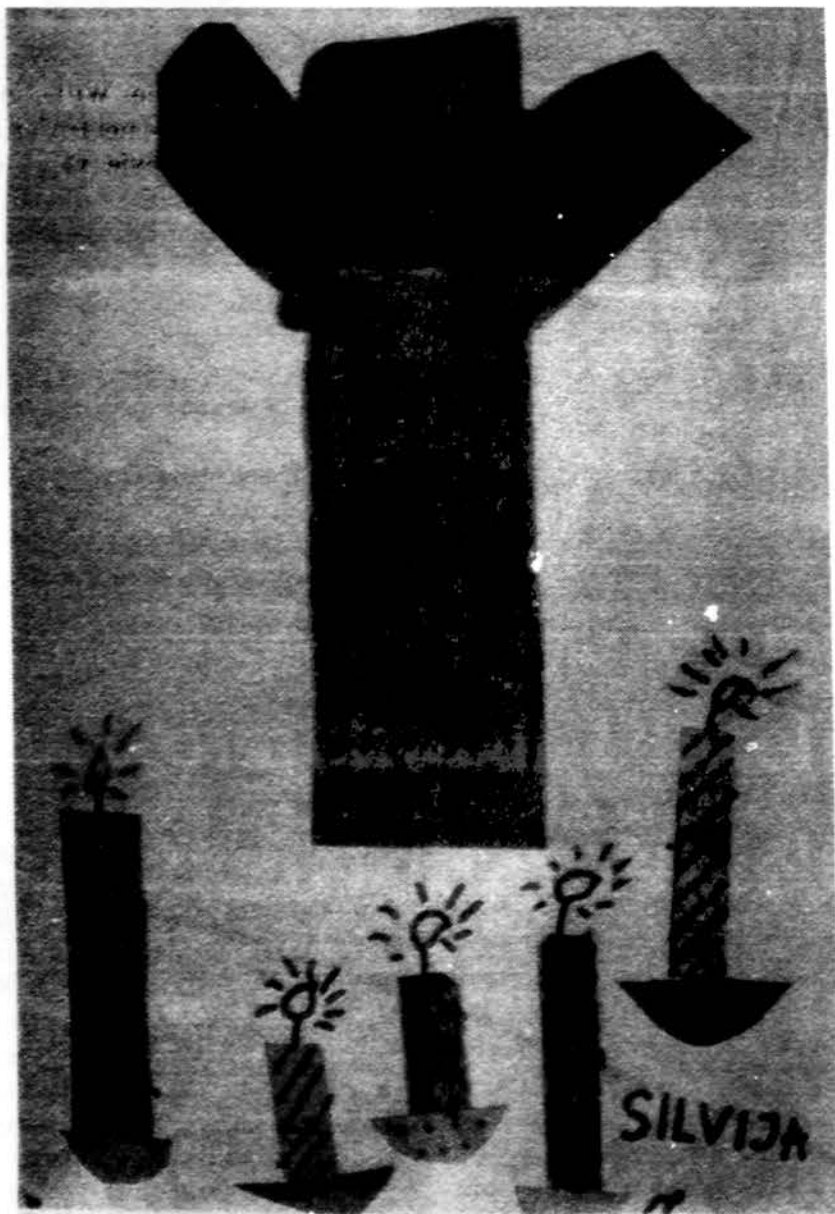
A: Bet tas greitai juk gali pasitaisyti ir Lietuvoje.

M: Matyti, kad estai ir latviai gerai angliškai kalba. Bet ir mūsiai pradeda geriau pramokti.

KP: Bet anglų kalba tai toli gražu dar ne viskas. Yra kinų, japonų, sanskritų, tos kalbos, kuriomis yra parašyta daug rimtos ir geros literatūros ir kurios mes negalime verst iš originalo. Netgi dabar mažai kas beveikia iš senovės graikų ir lotynų. Yra Antanas Dambrauskas, kuris tai darė. Išvertė daug klasikinių veikalų, beveik visą epinę literatūrą. Jis jau nebeverčia, ir tai didžiulė spraga. Kito tokio lygio vertėjo dabar paprasčiausiai nėra.

A: O iš modernių kalbų – Churginas?

KP: Jis vertė daug. Tačiau kai kurie jo vertimai padaryti per lengvai. Kai kas jam yra pavykę, (Nukelta į 4 psl.)

Silvija M. (7 metų)

Vaikai piešė laisvę

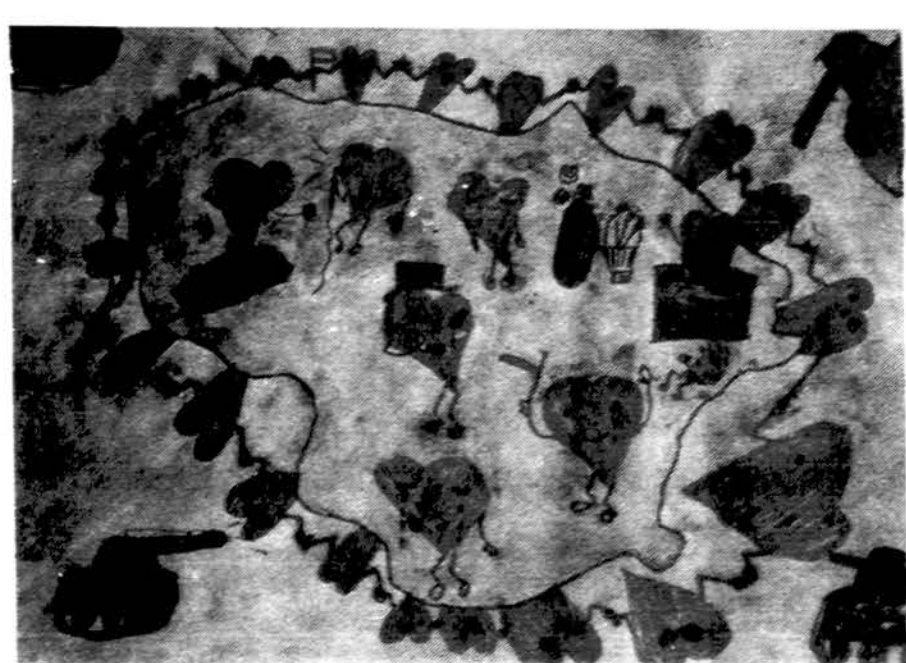
Tokių pavadinimų Lietuvos vaikų fondo leidykla „Alka“ 1991 metais išleido didelio formato knygelę su spalvotais vaikų piešiniais ir rašinėlių ištraukomis, vaizduojančiais Sausio tryliktosios pergyvenimą vaiko sąmonėje. Įvadė vienas iš sudarytojų, poetas Juozas Nekrošius rašo:

„Iškilo ir DVASIOS BARIKADOS – tai vaikų piešiniai ir eilėraščiai, nuotraukos ir karikatūros, kryžiai ir altorėliai, rožančiai ir maldos atodūsiai, nukritusi tyra ašara ar atkaklus tylėjimas, gados dėl kritusiųjų ir ištiesta duonos riekė nepažįstamajam, arbatos puodukas ir viltingas žiūrėjimas į nakties žvaigždes. Visa tai tapo gynybos ir dvasinio susitelkimo išraiška, primenant Margirio laikus. [...]“

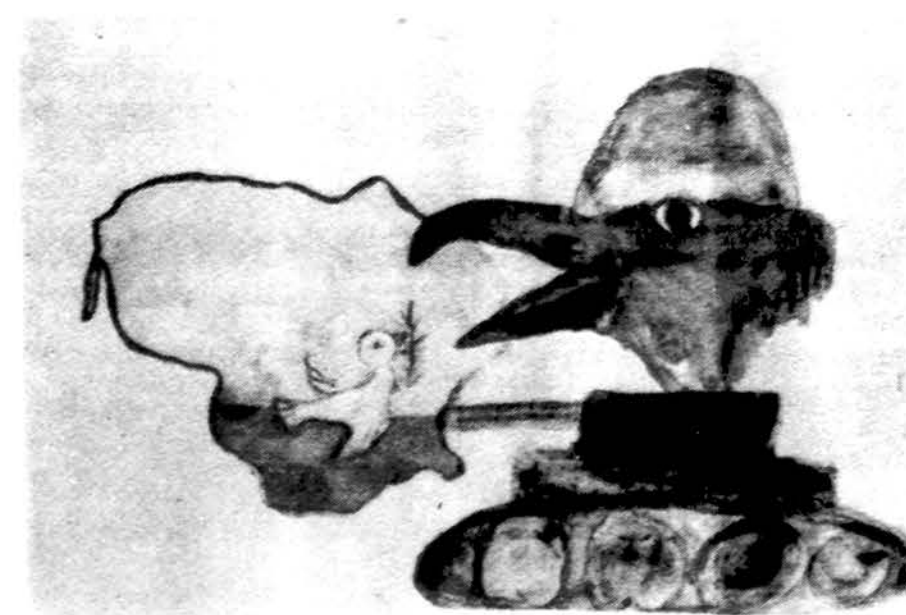
Iš Tautos Dvasios galerijos šiai knygelei paėmėme tik labai nedidelę jų ir darganų nugairintų, laužų dūmais kvepiančių eksponatų.

Tegul jie bus mums visiems istorinės atminties simboliu ir Lietuvos Dvasios testamentu Ateičiai.“

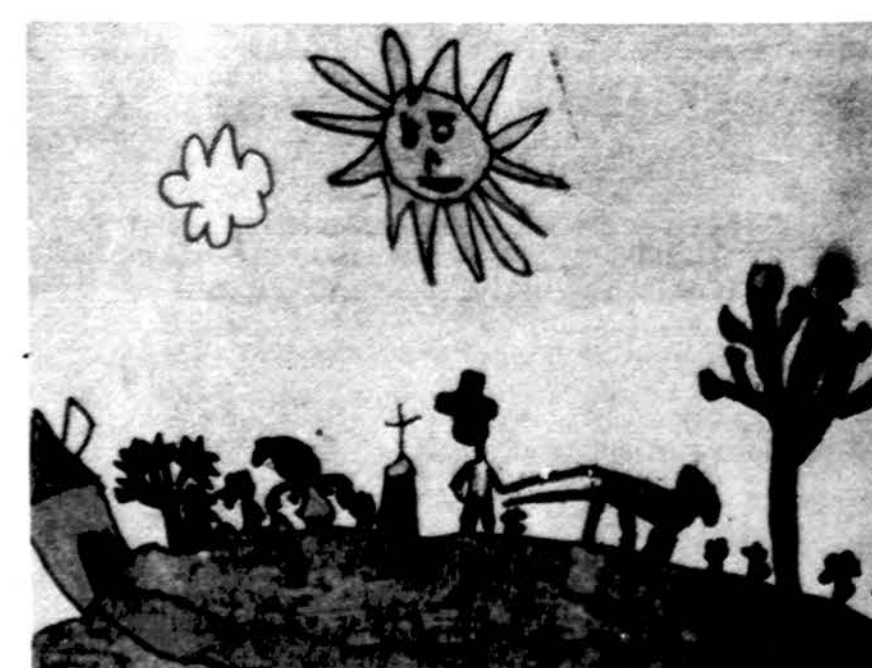
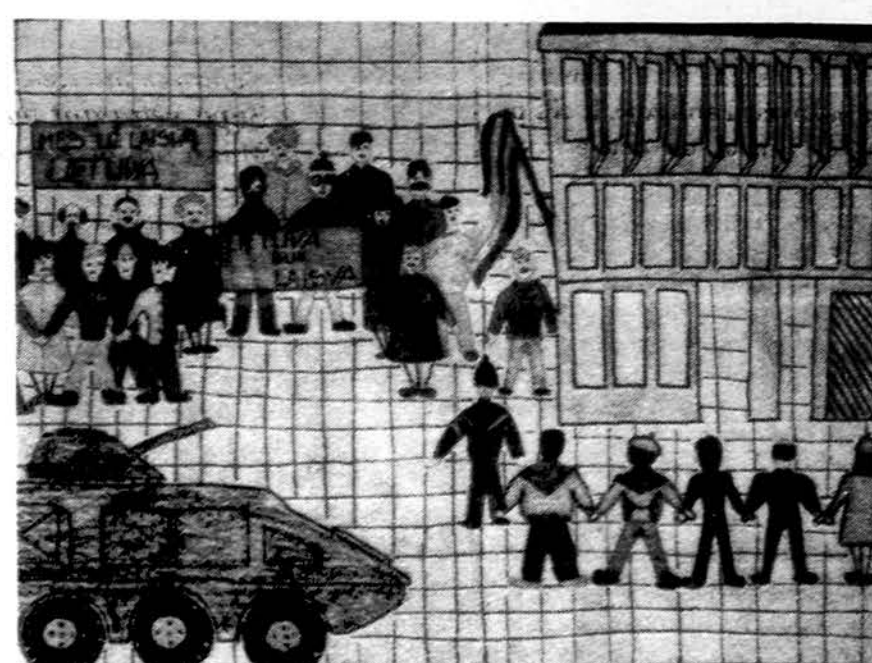
(Šeštadieninių mokymų mokytojai, o ir, pavyzdžiui, Lietuvių centro Lemont'e lankytojai, matę ten sienas, nukabinant mūsų vaikų piešinius tom pačiom temom, pavartę knygele, pastebėję ne tik panašumą, bet ir vientisumą tarp vaikiškos vaizduotės tėvynėje ir čia. Už knygelės parūpinimą aciu Vidai Šilėnei – ja pasinaudojome šį šeštadienį „Draugo“ puslapiuose šėsdami Vasario Šešioliuką.)

Viktorija

„Loretai Asanavičiūtėi atminti“

Milda

Žuvę šatrijiečiai partizanai

KAZYS BRADŪNAS

Studentų ateitininkų meno draugija „Šatrija“ anuometiniame Kauno universitete daugiausia profesorių Vinco Mykolaičio-Putino ir Juozo Ereto rūpesčiu ir globa įsisteigė 1926 metais. Tai buvo literatūros, filosofijos, dailės, muzikos, dainos ir teatro jaunų žmonių susijungimas kolegiskam ir kūrybingam darbui. Visose šiose srityse šatrijiečiai gyvai reikėsi vėliau jau Vytauto Didžiojo universitete, Kaune, ir Vilniaus universitete ligi pat komunistinės okupacijos, o pokario metais ir išėjimoje, ypač Čikagoje.

Bene giliausiai šatrijiečių pėdos yra įmintos grožinėje literatūroje. Daug klasikos rango mūsų rašytojų buvo „Šatrijos“ draugijos nariai. Viską naikinančiai komunistinei okupacijai iš naujo užgriuvant, gera dalis šatrijiečių rašto žmonių pasitraukė į Vakarų, kur ligi pat šių dienų turtino ir turtina mūsų grožinę literatūrą. Iš vyresniųjų čia turima galvoj: Juozas Brazaitis-Ambrazevičius, Jonas Grinius, Antanas Maceina-Jasmanas, Juozas Girnius, Vincas Ramonas, Antanas Vaičiulaitis, Bernardas Brazdžionis, Gražina Tulauskaitė, Alfonsas Tyruolis-Sesplaukis, Vladas Kulbokas, Petronėlė Orintaitė, Stasius Būdavas, Juozas Tininis ir kiti.

Jaunesnioji šatrijiečių karta, sukrutusi universitetuose paskutiniaisiais Nepriklausomybės metais, galima sakyti, buvo pradininkė naujų kelių ieškojimo mūsų literatūroje, ypač poezijoje. Gerokai jų daliai atsidūręs egzode, rankos ir čia nenuleistos. Juk ir čionykštėje, dabar jau istorinėje Žemės antologijoje iš šešių jos autorių keturi yra jaunystės dienų šatrijiečiai: Juozas Grinius, Vytautas Mačernis, Alfonsas Nyka-Niliūnas ir Kazys Bradūnas. Tie patys ir *Literatūros lankų* redakciniam kolektyvui.

O likusieji tėvynėje? Šatrijiečių, pasilikusių tėvynėje, likimas baisus. Baisiausia, kokį tik galima pergyventi kūrybingam žmogui. Dauguma jų ten buvo žiauriai nutildyti, įkalinti, ištremti arba žuvo partizaninėje kovoje. O visi gi buvo tik menų žmonės. Ne politikai, ne partijų vadai bei nariai, ne kariai, ne visuomeninių sambūrių vadovai. Argi galėjo kam nors būt pavojingi žmonės, pasirinkę „Šatrijos“ šūkį: Menas grožiui, grožis gyvenimo tobulumui. O, matyt, buvo pavojingi tiems, kurie ir meną, ir grožį, ir gyvenimo tobulumą velniškai maitojo, žudydami kūrybingojo ir laisvo žmogaus kasdieninį gyvenimą ir jo įkvėpėją sielą. Ir ne vienas tėvynėje pasilikusių šatrijiečių savo kilniajai pašaukimo sampratai pasiliko ištikimi net ligi mirties pasirinkimo.

Šiame aukos kelyje labiausiai ryškūs yra du šatrijiečiai: Mamertas Indriliūnas ir Bronius Krivickas. Abudu jie buvo poetų žemininkų ir kitų tos kartos jaunų rašto bičiulių artimiausi draugai universitetinių studijų dienose. Abudu jie buvo sunkiai įsivaizduojami su šautuvu rankose. O vis dėlto lemtingu momentu ji paėmė ir žuvo, šautuvo nepaleisdami. Abiejų žūtis panaši, o šiaip gyvenime gerokai skirtingi. Mamertas – tylesnis, mergaitiškai drovus, lyriškas, seminaruose ir šiaip diskusijose kalbą ramiai, nesikarščiudamas, pakantus ir kito nuomonei, savos neišsizadant. Laisvalaikiais draugų būry nestokojo švelnaus linksmumo ir bohemiško pabėdavimo. Bronius – staigus ir impulsyvus, griežtas ir karštas diskusijose, seminaruose tiesmukas net profesoriui, kur kas visur balsingis už

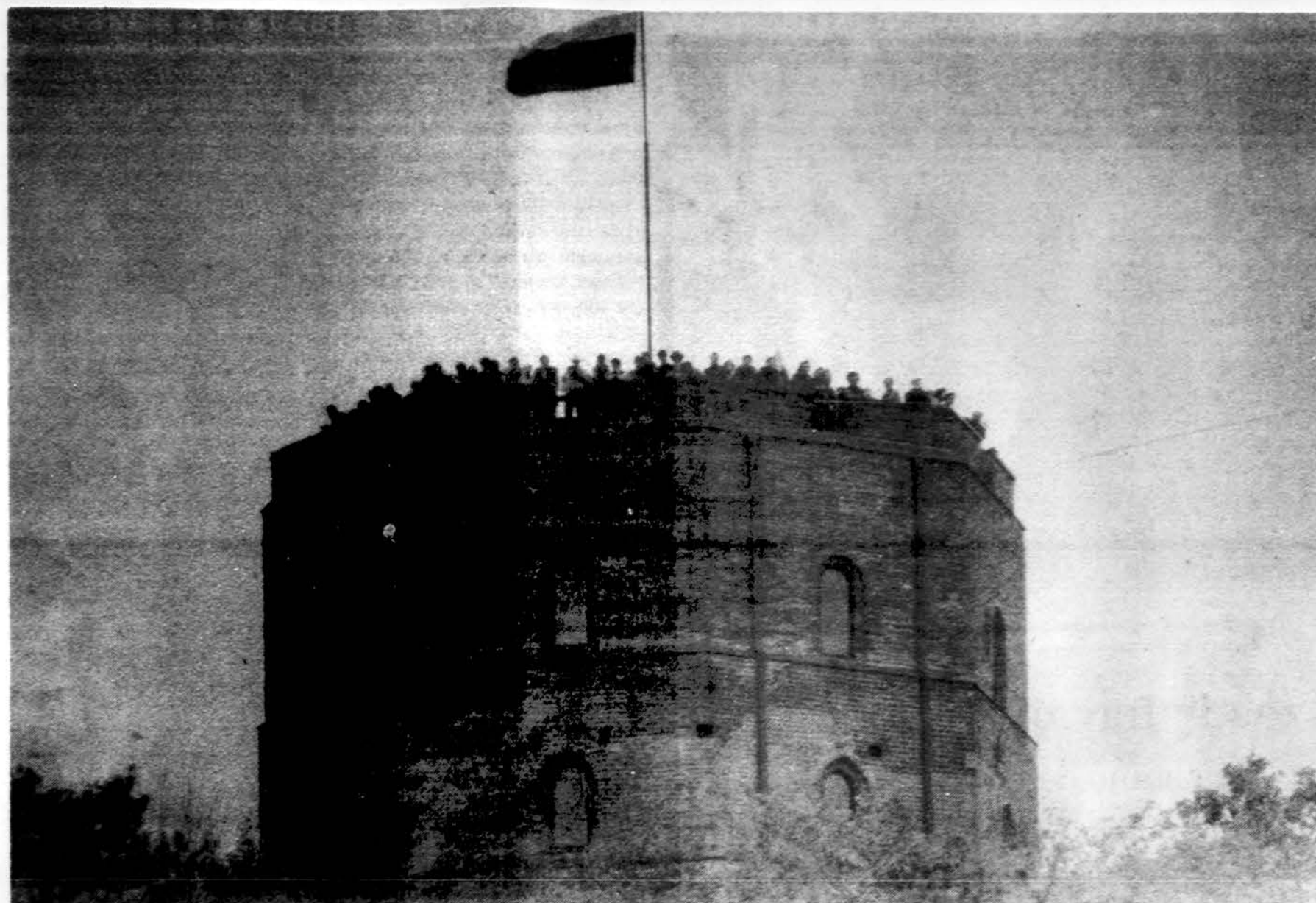
Mamertą. Tačiau literatūrologinėse spausdintose ir nespausdintose apraiškose abudu tiksliai ir naujai lukšteno tiek aptariamo kūrinio formos paviršių, tiek giluminius jo turinio kodus.

Mamertas Indriliūnas turbūt ir norėjo pasilikti daugiausia vien literatūros tyrinėtojo, literatūros mokslininko kelyje, jam skirdamas visą savo aklumą ir kruopštumą. Gi Bronius Krivickas šalia to dar buvo ir poetas, ir beletristas, ir dramaturgas. Jo drama „Pušis ant kalno“, jei nebūt užgriuvus komunistinė okupacija, jau būtų buvęs pastatyta Vilniaus valstybiniame teatre. Dėl tokio interesų ir rašto žanrų įvairumo jis buvo panašus į profesorių Vinčą Mykolaitį-Putiną. Gal todėl profesorius ir buvo pasirinkęs Bronių Krivicką palikti universitete savo vietoje.

Tačiau viskas apvirto kitaip. Komunistams grįžus, abudu pasitraukė į savo tėviškes, į Biržų apylinkes. Bronius Krivickas net ėmė mokytojauti Biržų gimnazijoje. Bet greitai įsisiautėjo komunistinis ir okupacinis teroras. Normalus gyvenimas jau buvo neįmanomas.

Mamertas greit įsijungė į vieną partizanų būrį ir jau 1945 metų pradžioje kartu su savo broliu ir kitais daugiau kaip dvidešimtimi partizanų žuvo nuožmiose kautynėse. Kritusių kūnai buvo suguldyti Krinčine, paskui nuvežti ir išmesti už keliolikos kilometrų prieš bažnyčią Pabiržėje. Ir tik po to užkasti netoli esančioje žvyrduobėje ant Tatulos upės kranto.

Broniaus Krivicko žūtis keliais kur kas ilgesnis. Kai jau žuvo partizanais du jo broliai, nebuvo kito pasirinkimo ir jam. 1945 metais nuėjo į mišką ir į bunkerių ir žuvo, manoma, pačiame 1952 metų gale ar net 1953 metų pradžioje. Bet nuostabiausia tai, kad jis, tiek metų partizanaudamas, neišsivaizduojamose aplinkybėse rašė kraupiai gražią poeziją ir vertė Vakarų pasaulio klasikų poetus į lietuvių kalbą, turbūt nė nemanydamas, kad juos kas nors kada skaitys ar spausdins. Vien tik vokiečių

ELTA parūpinta nuotrauka – Lietuvos Atgimimo laikotarpis, devintojo dešimtmečio viduriniai metai, kada Gedimino kalno pilies bokšte jau buvo keliama Trispalvė.

Broniaus Krivicko „Partizaniškieji sonetai“

Vardan meilės visa ką pakelti
Tu nušvitęs priešais darai.
Bet, brangioji, pasvarstyk gerai,
Pirm nei kopsi tu į mano valtį.

Per kraujuotus vandenius raudonus,
Vejamus mirties, aš plaukti turiu.
Supa vėtra ant bangų niaurių
Mano brolių žuvusių lavonus.

Bet tarei: kai jau esu pamilęs,
Kas man vėtros ir pavojai vylūs?
Plauksiu jau visur su tavimi.

Ir pamojai man, laivan įlipus,
Ir grūmojant viesului, pro rifus
Leidomės kraujuota vilnimi.

Tegu krenta mums likimo kirčiai!
Nepabūkim šios baisios kovos
Ir tiesos ir Dievo vėliavos
Nepaleiskim ligi savo mirties.

Daugel brolių, seserų jau krito,
Kad ji būtų amžinai skaisti.
Jūs atmintim. Ir visad tvirti
Būkime lyg tie kalnai granito.

Glauskime jos šilką prie krūtinės
Ir lig pat minutes paskutinės
Neškim ją siūbuojančia žeme

Ir žinokim, kad kovoj mum kritus,
Ją paims ir neš lig galo kitas,
Kol iškils ji bokšte aukštume.

poezijos klasiko Johann Wolfgang von Goethe's liko išversta daugiau kaip 70 eilėraščių. Šių dienų jaunieji Lietuvos literatū-

rologai, vaikščiodami Broniaus Krivicko kovų takais, rado pas žmones ir surinko tiek jo, galima sakyti, ugnies akistatoje parašytos poezijos, kad ji šiandien Lietuvoje yra leidžiama didelės apimties knyga.

Lietuvoje dabar jau yra daug sukaupta sibirinės ir partizaninės literatūros, ypač poezijos. Sibirinės kūrybos viršūnė yra Antano Miškinio eilėraščiai. Partizaninės kūrybos vainikas yra Broniaus Krivicko poezija. Jos jau nemažai paskelbta Lietuvos periodinėje spaudoje. Tebūna ir mums čia prieš akis bent pora jo sonetų.

Aplamai Mamerto Indriliūno ir Broniaus Krivicko žuvinimas, tik ką baigus universitetines studijas, yra didelis nuostolis lietuvių literatūrai, juo labiau literatūros mokslui. Ypač jų pačių karta – žemininkai ir lankininkai – tą jaučia. Okupaciją išdraskytas šis mūsų jaunų literatūros žmonių spiečius su Mamertu Indriliūnu ir Bronium Krivicku neteko dar ir savų literatūros mokslininkų-kritikų, kurie bendramžiūs būtų labiausiai įžvelgę ir supratę.

1990 metų vasarą turėjau pergyventi sunkiai pakeliamą skausmą, lankant Mamerto bendrąjį su kitais partizanaus pilkapi Pabiržėje ir Vytauto Mačernio, žuvusio vos pajudejus 1944 metais į Vakarų, kapą jo tėviškoje, Šarnelėje, Žemaičiuos. Nelankytas liko tik Broniaus Krivicko kapas, nes niekas ir nežino, kur jis yra. Šnekama tik, kad kažkur Latvijos giriose. Ir atsisveikinau su jais tik tokiu savo posmeliu:

Mano draugai jau pilkapiuose
guli
Prie upių ant kalvų ir girių
gelmėse.

Randu vien pėdas saulės ir mėnulio
Ir medžiuos ošia, šlama jų
dvasia

Mamertas Indriliūnas (1920-1945)

Bronius Krivickas (1919 - 1953?)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

yra pažadas ir jo išpildymas, svajonė ir jos įgyvendinimas. Be drąsios Vasario Šešioliktosios lietuvių nebūtų drįsę nuo parlamento rūmų sienos Kovo Vienuoliktosios naktį nuplėsti kūjį ir pjautuvą. Tas toks trumpas Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmetis sukaupė jėgas atsispirti penkiasdešimčiai priespaudos metų. O tai yra irgi stebuklas, nes dvidešimtojo amžiaus pirmojo pusė nebuvo dekingas laikotarpis Lietuvos valstybei ugdyti. Didysis karas buvo Europai piliuojanti žaizda, 1918 metais lapkričio mėnesį paskelbtos paliaubos karo neužbaigė: jis tęsėsi Vokietijos miestų gatvėse, jis užsiliepsnojo Barcelonoje ir Madride, o 1939 metais karo ugnys vėl apėmė visą Europą. Lietuvos nepriklausomybės laikotarpis buvo lyg uragano akis audringame dvidešimtajame amžiuje. Tai brangus trapios nepriklausomybės laikotarpis.

Lietuva 1918 metais buvo nepažįstama pasaulio valstybėms, nes kelis šimtus metų jos teritorija buvo kaimynų iš naujo karpoma ir dalinama. Skaitant tuo metu rašytas knygas, gali pajusti, kokia stipri buvo imperijų mada. Štai Arnold Toynbee, rašydamas tuoj po Didžiojo karo, nemano, kad Baltijos valstybių nepriklausomybė yra gera mintis: tai prisideda prie Europos balkanizacijos. Atrodytų, kad imperijos neša stabilumą Europai, o mažų tautų nepriklausomybė – suirutę. O tačiau šias svarstybas apie Europos stabilumą laimėjo ne imperijos ir jų vadai: nėra nei Nikolajaus Rusijos, nei Lenino Sovietų Sąjungos, nei Vilhelmo Vokietijos imperijos, nei Hitlerio Reicho. O žemėlapyje vėl yra Lietuva.

Ir ne tik žemėlapyje. Lietuva yra Jungtinėse Tautose. Lietuvai ir vėl atstovaujama olimpinuose žaidimuose, kur šią žiemą ji šiltai sutikta kaip senas pažįstamas. *The New York Times* sporto reporteris Dave Anderson vasario 9 rašo iš Albertville apie Kęstutį Bulotą, kuris buvo vienintelis Lietuvos komandos narys vienintelėje žiemos olimpiadoje, kurioje Lietuva buvo sėkmingai dalyvauti – 1928 metais St. Moritz. Tuo metu Kęstutis Bulota buvo studentas Berlyne. Jo sporto šaka: čiuožimas. Jis buvo 21-mas 500 metrų lenktynėse ir 27-as 1,500 metrų lenktynėse. Grįžęs Lietuvon jis suprojektavo pirmąjį Lietuvos sporto stadioną. Dirbo geležinkelio administracijoje. Kai sovietai okupavo Lietuvą, Kęstutis Bulota kartu su keliais kitais Lietuvos Olimpinio komiteto nariais buvo išvežtas į Sibirą. Kęstutis Bulota iš Sibiro niekad nesugrįžo. Keturis dešimtmečius Lietuvos atletai atstovavo Sovietų Sąjungai. Tad Lietuva tebebuvo olimpinuose žaidimuose, tik *incognito*. O Albertville Lietuva dalyvauja savo vardu. Kęstutis Bulota, baigia straipsnį Dave Anderson, yra simbolis naujos olimpiados dvasios naujame pasaulyje.

Gal olimpiniai žaidimai ir yra tinkamas įvaizdis Lietuvos ateičiai, šią Vasario Šešioliką švenčiant. Tą naują laisvos ir nepriklausomos Lietuvos gyvenimo etapą puikiai išreiškia (nors tai ir dyvail!) Coca-Cola reklama su lietuviu sportininku, kuri buvo CBS transliuojama olimpinų žaidimų metu. Sportininkas sako, jis džiaugiasi, atstovaudamas laisvai šaliai, nes jo tėvas dar prisimena laisvę, jis ją išgyvena pirmą kartą. Jam pačiam svarbu, kad Lietuva dabar vėl yra olimpinuose žaidimuose. Po vergijos tamsos ir siaubo Lietuva vėl išsina į dienos šviesą ir rungtiasi pasaulio žaidimuose, kur eina reikalas apie pasisekimą sporte ar ekonomijoje, o ne apie gyvenimą, kantią ir mirtį. (a.a. II.)

Kaimiškos muzikos ansamblis „Jonis“ Jaunimo centre, Chicago'je, „Margucio“ surengtame koncerte šių metų vasario 2 dieną. Iš kairės: Liutauras Milišauskas, Pranciškus Trijonis (ansamblio meno vadovas ir pagrindinis dainininkas), Kęstutis Rupšys, Petras Trijonis, Arvydas Žiauberis ir Romas Trijonis. Jono Tamuliūčio nuotrauka

Skripka, vyžos ir havajiška gitara (Arba kaip „Jonis“ linksmo lietuvišką Čikagą)

LEONAS NARBUTIS

Išėjimas muzikiniame gyvenime turbūt pirmą kartą pamatė Čikagos Jaunimo centro didžiosios salės scenoje vyžotus muzikantus, dainuojančius Antano Vienažindžio eiles, grojančius havajišką gitarą ir pučiančius kazoo. Ir tai dar ne viskas! Buvo grojama ir kitais, bent mūsų aplinkai egzotiškais instrumentais: dombrėliu, bandža, išilgine fleita, lūpinėmis armonikėm, mandolina, nekalbant jau apie paprastesnius instrumentus, kaip skripka, akustinės gitaros ir mušamuosius. Ne veltui vienas mano bičiulis, atėjęs pasiklausyti kaimiškos muzikos, pertraukęs metu pasakė: „Čia ne muzika, o triukšmas“. O salėje nuotaka buvo kitokia. Kaimiškos („country“) muzikos ansamblio „Jonis“ pasiklausyti susirinko pilna salė žmonių ir, žiūrint į jų veidus koncerto metu, atrodė, kad daug apviltų nebuvo. Idomu, kad beveik ketvirtis žiūrovų koncerte buvo svečiai iš Lietuvos.

Didžiausia dalis muzikos šiam koncertui buvo sukurta paties ansamblio meno vadovo Pranciškaus Trijonio. Kaip ir pridera tokio žanro muzikai, dainos skambėjo lengvai ir kai kurios beveik neužmirštamai. Atlikėjai, kurių buvo septyni, jautėsi scenoje laisvai, ir dainavo, artimai bendraudami su publika, net iki tokio laipsnio, kad iš šono pasižiūrėjus į pirmoje eilėje sėdintius žiūrovus buvo matyti, kaip beveik visi visi muše kojom į taktą. Tai jau čia, mūsų santūrioje lietuviškoje aplinkoje,

įvyko tikras „country happening“.

Idomu, kad trys iš septynių atlikėjų yra broliai: minėtas Pranciškus, Romas ir Petras Trijonai. Iš čia ir paimtas ansamblio vardas — „Jonis“. Tai paskutiniai du pavardės skiemenys. Smuikais groja Kęstutis Rupšys ir Liutauras Milišauskas, bosinė gitara Arvydas Žiauberis. Paminėtinas dar ir šviesiaplaukis Edmundas Grubliauskis, daves ansambliui gyvumo ir jaunatviškumo. Groja jis ne tik armonika ir akordeonu, bet ir kazoo bei dombrėliu. Neužmiršt reikia ir ketvirtą Trijonų brolio Stasio, kuris yra ne tik ansamblio „renedžeris“, bet ir koncertų režisierius. Turbūt neklysiu sakdamas, jog „Jonis“ šiuo metu Lietuvoje yra pirmiausias lietuviškos „country“ muzikos vienet.

Sakau lietuviškos, nes tokio stiliaus muzika yra populiari visame pasaulyje: Vokietijoje, Anglijoje, Švedijoje, Rytų Europos šalyse; net ir Rusijoje galima išgirsti „country“ muziką. Kiekvienoje šalyje išgirdęs, žinosi, kai ji yra grojama, bet kiekvienoje šalyje ji skambės truputį kitaip. Aplinka bus suteikusi jai savitą spalvą, tipingą tam kraštui ar tam regionui. Šios muzikos pradą randamas Amerikoje, susidedantis iš imigrantų atsivežtų dainų, juodųjų itakos, kaubojų bei kalnynuose gyvenančių žmonių.

„Country and Western“ muzikos išpopuliarinimui Jungtinėse Valstybėse prisidėjo radijas, o vėliau plokštelės. Po Antrojo pasaulinio karo šis muzikos

žanras buvo eksportuotas į platų pasaulį. „Country and Western“ muzikos centras yra Nashville miestas, Tennessee valstybėje.

Lietuvoje „country“ muziką pirmasis pradėjo populiarinti Vytautas Babravičius dar aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Laisvėjant šaliai, „country“ muzikos populiarumas irgi augo. O dabar ši muzika yra ypač populiari Lietuvos kaime. Gal užtai, kad ji apdainuoja šių laikų kaimišką vargus, bėdas ar ūpą pakeliančius kasdienius nutikimus. Pasikeitęs Lietuvos kaimo veidui, pasikeitė ir jo muzikinis skonis.

Dėl „country“ muzikos populiarumo galima spręsti iš to, kad praėjusiais metais Lietuvoje įvyko tarptautinis „country“ muzikos festivalis, pavadintas „Visagino country“ vardu. Jį suorganizavo Virgis Stakėnas. Festivalyje dalyvavo įvairios grupės iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Vokietijos, Čekoslovakijos, Rusijos ir JAV. Iš Amerikos į festivalį nuvyko Piper Road Spring Band, vadovaujama Algio „Big Al“ Bylos. „Jonis“ irgi dalyvavo šiame festivalyje. O šių metų pradžioje atvyko į Jungtines Valstybes, kur jau spėjo su koncertais apsilankyti Hartford'e, New York'e, New Jersey, Čikagoje, Lemont'e. Ši savaitgalį „Jonis“ linksmo lietuviškąją Boston'o publiką.

Kaimiškos muzikos ansamblio „Jonis“ koncertas Čikagoje buvo surengtas Jaunimo centre vasario 2 dieną. Rengėjai — „Margucio“ ir JAV Lietuvių Bendruomenės Socialinių reikalų taryba.

Su Kornelijum Plateliu pokalbis prie stalo

(Atkelta iš 2 psl.)

bet jis nelabai laikėsi originalo. Jis lengvai eiliuodavo ir dažnai nutoldavo nuo originalo. Žinoma, kiekvienas gali paimti ir iš naujo išversti bet kurį dalyką, tačiau Churginas, turedamas šiek tiek įtakos, labai saugojo, kad to nebūtų daroma.

A: O kas dabar iš mūsų rašytojų prie to dirba?

S: Venclova...

KP: Venclova labai gražiai verčia...

A: Aš turiu galvoj — Lietuvoje.

KP: Lietuvoje daug verčia Geda, Bložė, Strielkūnas, Juskaitis, Vaičiūnaitė, Martinaitis ir daugelis kitų.

A: Ar Geda verčia iš orientališnių kalbų?

KP: Ne, ne iš originalo. Bet jis vokiečių poeziją verčia iš originalo. Seniau labai daug versdavo Bložė, bet dabar lyg ir sustojo. Buvau ir aš pradėjęs versti, bet dabar irgi atidėjau šį darbą.

A: Taip, norėčiau klausyti kaip tik — apie Jūsų paties vertimus.

KP: Turiu dar užsakymų ir dar vilioji juos įvykdyti. Nes užsakymai rimti, norėjęs toliau prie to darbo dirbti.

M: Iš kokios kalbos?

KP: Daugiausia iš anglų.

L: Jeigu turėtumėte daug laiko, ką norėtumėte išversti?

KP: Aš esu netgi sutartis beveik pasirašęs. Labai daug Yeats ir Keats darbų. Keats jau esu vertęs.

A: Aš labai laukiu, kai Yeats ateis pas lietuvius.

L: Apie Auden nesat galvojęs?

A: A. Auden ne to paties lygio.

M: T. S. Eliot?

KP: T. S. Eliot pasirodys rinktinė, kurią sudaro mano ir Tomo Venclovos vertimai. Turi ji pasirodyti, bet dėl slubuojančios leidybos delsia. Tai aš daugiausia išverčiau būtent to poeto kūrybos. Vilniaus Dramos teatras neseniai pastatė jo „Murder in the Cathedral“.

S: Kaip Jono Zdanio vertimai?

KP: Zdanio vertimus jums geriau vertinti. Man atrodo — tai geras, perspektyvus vertėjas.

M: Bet jeigu vertėjas daro klaidų, neteisingai išverčia tą ar kitą žodį...

KP: Taip taip, bet tokias klaidas labai lengvai galima ištaisyti, ypač jei yra gyvas autorius. Mes turime atsistoti, kad labai stoko jame vertėjų. Kiekvieną jų turime tiesiog džiaugtis. Pirmiausia reikia žiūrėti, ar jis „padaro“ anglišką tekstą, ar ne.

Lietuvos Sveikatos ministras Juozas Oleka (pirmas iš kairės) išleidžia svečių gydytoją iš JAV dr. Liną Sidrį (antras iš kairės) Vilniaus traukinių stotyje. Gorbačiovo Lietuvos ekonominės blokados metu 1990 metais. Toliau: okulistė dr. Lilija Gocevičienė bei Nijolė ir Mindaugas Kukuraiciai.

Už šviesią ir sveiką nepriklausomą Lietuvą

(Atkelta iš 1 psl.)

Kai per savo atostogas, praėjusių metų birželio mėnesį nuvažiauvau į Lietuvą, ministras buvo išvykęs, pavaduotojas atostogavo. Taigi nebuvo net su kuo pasikalbėti rūpimais klausimais. Atrodo, ministerija pasitenkina skirstytojo vaidmeniu. Anksčiau skirstė lėšas iš Maskvos, dabar — dovanas iš Vakarų. Tik nereikia pamiršti, kad šios dovanos ilgai neišbėgus iš Lietuvos medicina atsidsurs dar prastesnę padėtyje, negu yra dabar. Tuo labiau, kad žmonės iš Vakarų, tiesiog subėgę į Lietuvą padėti išeiti jai iš krizinės situacijos, matydami, kad jų pagalba nelabai vertinama ir kad

esama situacija laikoma normalia, pamažu grįš namo ir vargu ar benorės ateityje siūlyti savo paslaugas.

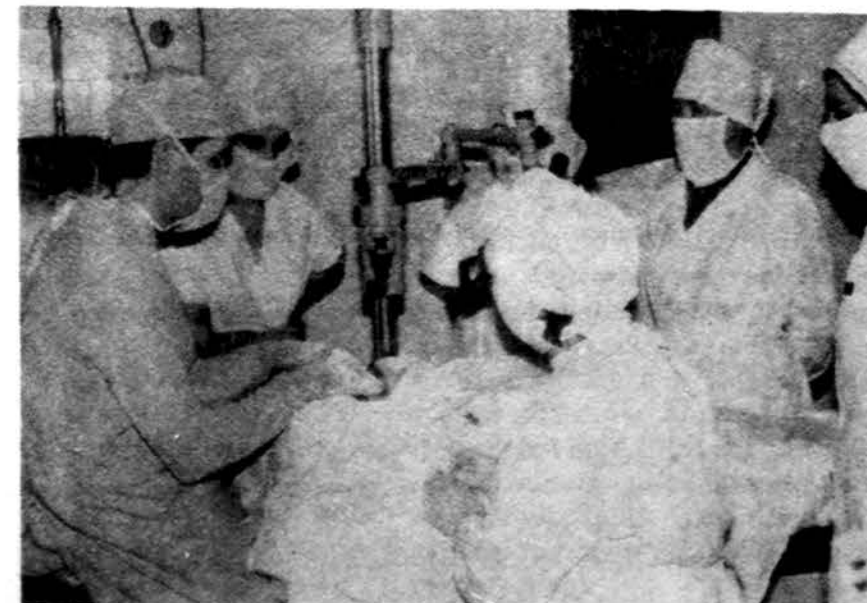
Kažin, ar norės pensijinio amžiaus sulaukę lietuviai išeiviai grįžti į Lietuvą gyventi, jei nebus tikri, kad esant reikalui, jiems bus suteikta tikrai kvalifikuota medicininė pagalba. Be to, turtingi žmonės Amerikoje dažnai apdovanoja jiems padėjusius ligonines. Taigi Lietuvos medicina praras galimybę turėti savo mecenatus ir dar vieną milžinišką valiutos šaltinį.

Sovietinė kariuomenė ir KGB Lietuvoje buvo lyg debesis, ky-

bantis virš visų politinių pasikeitimų, grasinantis karine jėga. Dabar pasaulyje virš visos sveikatos sistemos kabo juodas AIDS debesis. Sistemos, nesugebantis greitai susitvarkyti, bus įveiktos šios baisios, nepagydomos ligos epidemijos. Jau dabar kai kuriose Afrikos šalyse 10% gyventojų užsikrėtę AIDS, tarp jų daug inteligentų. Jei Lietuva neduos daugiau laisvės savo gydytojams, nesudarys sąlygų didesnei investicijoms į Lietuvos medicinos sistemą, nesikonsultuos su besidominčiais Lietuva gydytojais užsieniečiais, nesutvarkys savo buitinių sąlygų, neras būdų, kaip įjungti į darbą jaunus, gabius, darbščius gydytojus, tai ir Lietuvą užklups AIDS epidemija ir nušluos didelę dalį jos žmonių.

Dr. Linas Sidrys Subačiaus ligoninės operacinėje — rankų sterilizacija.

Subačiaus ligoninės operacinėje dr. Linas Sidrys vykdo akies minkštinimą.

A: Jūs kalbate apie vertėjus iš lietuvių kalbos dabar. Tai tų mums trūksta?

KP: Labai trūksta. Jūs patys sakėt, kad išeivija labai maža padarė.

A: Ir tai, ką padarė, gana prasitai. Bet vis galvojame, kad galima pataisyti šią situaciją — priaugus jaunų žmonių.

S: Jau dvi generacijos, ir nebepraugo.

A: Buvo viena generacija, buvo antra, kuri studijavo verslą ir teise.

S: Pirmoji — inžinerija.

M: Moterys — chemija.

A: Teisingai — tada daktarai ir biznierių, visos moterys — MBAs. O dabar yra jau ir humanitarai.

KP: Tai labai džiugu, bet reikia ne tik humanitarų, pavyzdžiui, poezijai versti reikia ir poetų...

A: Poetų išauginti, gailla, negalima...

KP: Esu įsitikinęs, kad versti galima tik į savo gimtąją kalbą, ar ta, kurią esi mokėsis nuo vaikystės. Galima praščiau mokėti tą kalbą, iš kurios verti. Paprasčiausiai čia reikia sąžiningumo, reikia studijuoti tekstą, suprast, išsiaiškinti. Bet čia, idėjus darbo, tai galima padaryti. Bet vertiant eilėraštį į kitą kalbą, turi gimti kitas eilėraštis, ir tos kalbos literatūroje jis turi būti meninė vertybė.

S: Vienas iš geriausių buvo Gaudys.

L: Birutė Ciplijauskaitė verčia į ispanų kalbą. Ji labai gerai darbą daro.

A: ... ir į prancūzų kalbą.

KP: Būtų gerai jos vertimus pasirūpinti turėti laiku prieš Barcelonos PEN kongresą. Nors ten, aišku, ispanų kalba nebus oficialia kongreso kalba. Į ją bus truputį kreivai žiūrima, nes kongreso kalba bus katalonų kalba. Būtų gerai nusivėžti ispanų kalbą bent plonutę mūsų kūrybos tokią antologiją.

L: Visai neseniai tokia išėjo — Ciplijauskaitės *Voces en el Silencio*, *Poesia lituana contemporanea*.

A: Aš jums nusiūsiu į Lietuvą, kadangi nebespėsiu čia paduoti... Jūs ryt išvykstat. Yra nedidelė knygutė — bet berods daugiau negu dvidešimt poetų — ir Lietuvos, ir išeivijos — ir išsamus Birutės Ciplijauskaitės įvadas. O su Birute Ciplijauskaitė Jūs ir pats susirūšiote — ji ispanų literatūros profesorė University of Wisconsin-Madison.

KP: Gerai, gal mes, susitarę su autore, padauginsim tą knygutę, jei ji leista.

Vakaras buvo jau vėlyvas ir pokalbis, norint nenorint, turėjo pasisukti į praktiškus svečio kelionės atgal į Lietuvą reikalus bei linkėjimus vieni kitiems, atsišveikinant su poetu Kornelijum Plateliu po jo turiningos ir mums išviliams, mintimis ir įžvalgomis taip dosnios jo viešnagės Čikagoje.

„Jonio“ ansamblio vyrai Jaunimo centre, Chicago'je. Iš kairės: Pranciškus Trijonis, Liutauras Milišauskas, Petras Trijonis ir Kęstutis Rupšys.

Pranciškus Trijonis Chicago's Jaunimo centro scenoje šių metų vasario 2 dieną. Jono Tamuliūčio nuotrauka